

**R. P. Christophori Gillii, Ex Brigantio Lvsitaniæ, Societatis
Iesv, Et in Conimbricensi Academia S. Theologiae
Professoris; Commentationvm Theologicarvm De Sacra
Doctrina, Et Essentia atque vnitate ...**

Gil, Christovão

Coloniae Agrippinae, 1610

Soluuntur argumenta opinantium ex operatione diuina no[n] colligi
immediate præsentiam Dei cum rebus omnibus. cap. 7.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82291](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82291)

Soluuntur argumenta opinantium
ex operatione diuina non colligi
immediatam præſentiam Dei
cum rebus omni-
bus.

CAPVT VII.

I. **E**xplicatis fundamentis ſententiæ affir-
mantis facilè erit diluere argumenta
negantis. Arguit autem Scotus primo quo-
niam non eſt maior vis actiua creaturæ,
quam Dei: agens vero creatum operari
potèſt ubi non eſt: nam quamuis oporteat,
vt ſit immediatum alicui paſſo ſibi proxi-
mo, in quod agat, in id tamen non ſemper
agit eadem potentia, vel actione eiufdem
rationis cum ea, qua agit in remotum, vt
multis experimentis conſtat: nam torpe-
do manum piſcatoris tremulam, ac torpe-
ntem reddit, rete vero, aut calamum nõ
item: cælum gignit venas auri, atque ar-
genti in viſceribus terræ, non in aëre inter-
medio: quare, cum accideñs à ſole imme-
diate productum per corpora interpoſita
ſubſtantiam nequeat generare, ageret enim
ſupra propriam virtutem: nam ſubſtantia
non continetur virtute niſi in ſubſtantia
ipſa, & ita forma ſubſtantialis cæli eſt vir-
tus generatiua miſtorum, qua cælum agit
indiltans non agendo ſimul per eandem
in propinquum, licet in hoc ſimul agat per
virtutem aliam diſtinctam. Hæc vero ne-
ceſſitas agendi ſimul in proximũ per aliam
vim, quando per formã ſubſtantialem agi-
tur in remotum, prouenit, inquit, vel ex
concurſu duarum facultatum actiuarum,
quarum alteri eſt proportionatum paſſum
remotum, alteri vero proximum: vel ex
defectu virtutis actiue ipſius agentis, quod
prius agit ſecundum formã imperfectio-
rem, poſterius ſecundũ perfectiorem, ſicut
accidit in generatione ſubſtantiali, prius
enim diſponitur materia per formas acci-
dentarias: deinde vero introducitur forma
ſubſtantialis. Quod ſi hæc duæ conditiones
tollantur, nihil erit impedimento, quo mi-
nus agens operari poſſit indiltans nõ agen-
do in propinquum: in Deo autem propter
perfectiorem omnipotentiam ſuam vtraque
ab eſt: nõ minus enim proportionatũ eſt il-
li paſſum remotum, quã proximum, & abſ-
que præiua alteratione potèſt integrã pro-
ducere ſubſtantiam, ita vt producta ipſa
ſubſtantialis ſit prior ſaltem natura quauis
alia actione terminata ad accidentia, qui-
bus deinceps fouebitur forma in materia.
Alio exemplo idem fundamentum corro-
borat Ocham. ubi ſupra facta hypotheli-

poſſibili, nempe quod radius ſolis per fo-
ramen aliquod penetret in domũ vndique
clauſam, & terminetur ad parietem, aut
aliud corpus opacum. Hoc poſito ſic ar-
guit aut lumen productum in illo corpore
opaco eſt immediate à ſole, aut à lumine ſi-
bi propinquo, non ab hoc: ergo à ſole. Af-
ſumptionem oſtendit, quoniam omne prin-
cipium actiuum æque approximatum di-
uerſis paſſiuis ex æquo diſpoſitis, & capaci-
bus formæ imprimendæ, & non exiſtente
villo impedimẽto, habebit æquales effectus
in illis: ſed lumen illud eſt ex æquo proxi-
mum corpori opaco, in quod producitur
lux, & alteri corpori inter quod, & ſolem
eſt aliud corpus opacum, & vtrunque eſt
æque diſpoſitum, & tamen in hoc aliud nõ
producitur lux: ergo lumen illud propin-
quum non eſt agens productiuum lucis in
parietem directo oppoſitum foramini, ſed
ſol ipſe.

Ad hoc argumentum patet ſolutio ex
proximis capitibus, ubi oſtendi cauſam ope-
rantem debere eſſe immediatã paſſo per ſe,
vel propriam virtutẽ: & idẽ negadum eſt
fundamentũ Scoti, ac dicendum nullã cau-
ſam diſtante ab effectu producere illũ im-
mediate per ſe, ſed per virtutẽ à ſe miſſam.
Ad particulares vero inſtantias, quæ pro-
ponuntur reſpondeo torpedinem, licet nõ
reddat tremulam lineam, vel arundinem,
ſed manũ piſcatoris, aliquid tamen per illa
transmittere ad manum, quod ſit cauſa tre-
moris illius, nõ autem lineæ, vel arundinis:
nõ eſt enim nouum in Philoſophia, vt eadẽ
omnino cauſa propter diuerſas diſpoſitio-
nes ſubiectorum, antipathiam, vel ſympa-
thiam habeat aliquẽ effectum in vno, & nõ
in alio: vt patet ex ſolis luce, quæ lutũ exſic-
cat, ceram liquefacit, & propter diuerſas
diſpoſitiones terræ, alibi ſpinas, alibi flores
procreat: ita qualitas occulta à torpedine
ad manum tranſmiſſa habet vim mouendi
manũ, nõ arundinem. Ad inſtantiam peti-
tam à ſole reſpondeo ipſum nõ producere
immediate aurũ in venis terræ, ſed median-
te luce, & alijs qualitibus, quibus terra
diſponitur ad formã auri. Ad huius vero
impugnationẽ reſpondeo formã ſubſtãtia-
lem nõ contineri virtute in accidẽtali, qua-
ſi in cauſa principali, contineri tamen tan-
quam in inſtrumento agentis principalis:
non repugnat enim, vt inſtrumentũ ſit mi-
nus nobile, quam effectus, vt eſt doctrina
D. Thomæ, in 4. d. i. q. i. art. 4. quæſtione
1. ad 3. & communis. Ex eodẽ princi-
pio reſpondetur ad argumentum Ochami
ſumptũ à ſole producẽte lucem, dicẽdo lu-
men in medio diſfuſum nõ eſſe præcipuam,
ſed

II.

S. Thom.

sed instrumentariam causam lucis, quæ recipitur in loco opaco per lineam rectam opposito, solem vero ipsum esse præcipuam, & idè cum inter eum, & alia loca sit obstaculum corporis opaci intermedij non produci in ijs lumen.

III.

Contra hanc solutionem obiicit Ochamus. Nam, vel idè lumen intermedium nequit in alia vicina loca lucem diffundere, quia non potest esse nisi à sole conseruante, vel quia non potest agere nisi sole aliquam virtutem ipsi immittente, aut denique sole ipso coagente: non propter primum, quoniam, quæ ita pendet à principali causa ex æquo agunt in subiecta sibi æque approximata, atque disposita, vt luna cuius lux pendet à sole in conseruari, & tamen ex æquo diffundit radios in omnes partes: & item ignis conseruatus virtute alterius maioris, æqualiter agit in subiecta æque proxima, ac disposita: non potest dari secundum: nam, idem argumentum fieri potest de illa virtute: nam si detur, erit principium actuum naturale, & consequenter aget ex æquo in omnem partem, si vero detur tertium, habetur intetum: nam, eo posito sol immediate causat lumen in loco, vel subiecto distante, quamuis simul agat aliud, quod sit indistans à passo.

IV.

Pro solutione obseruandum est non repugnare, vt causæ instrumentariæ eiusdem speciei propter subordinationem ad diuersa agentia principalia causent effectus non solum numero, sed etiam specie differentes, vt videre est in calore naturali indito diuersis seminibus: nam, vt habet probabilis sententia est eiusdem speciei cum elementari, & tamen propter diuersam subordinationem ad viuientia, ex quibus semina deducuntur, in his disponit aliter materiam, atque in alijs: & reddit aptam formis specie distinctis. Præterea impulsus, quo corpora graua mouentur violenter, est eiusdem speciei, cum procedat ab eadem virtute motrice hominis: & tamen, si mobile dirigitur in vnā partem, nequit ab eo impulsu cieri in aliam: si quis autem, quando lapis perfecte sphericus sursum proiectus est, in medio motu roget cur impulsus, qui æquè distans est à parte aeris ambientis, potius inclinet in hanc partem, quam in aliam, non potest reddi alia ratio, quam quia est instrumentum motoris, qui imprimendo ipsum ita modificauit, vt non nisi illo impelleret lapidem, quo à motore dirigitur. Eodem modo lumen diffusum, per aerem procedit à sole per lineam directam, & vt sic productus nō habet vim instrumentariam producendi lu-

men, aliter quam indirectum, vel per reflexionem ad corpus opacum tertium, ex quo rursum per lineam rectam diffunditur in alias partes. Hoc posito respondetur ad impugnationem solutionis assignatæ causam, cur lumen à sole diffusum in corpus rarum, & transparens non possit producere lumen in omnem differentiam loci, cui vicinus est, non esse vllam ex illis tribus, vt ex adductis impugnationibus patet, quamuis si secunda recte intelligatur, adaptari commodè possit, nō tamen vt præcisè ponitur: non enim idè lumen ita agit, quia accipit à sole virtutē agēdi à se distinctam: sed quia ipse est virtus solis ita modificata, vt ex modo dependentiæ ipsius à sole in essendo, & operando non possit aliter, quam indirectum lumen illud diffundere. Contra quem dicendi modum non procedit impugnatio: nam modificatio ipsa non est principium actuum naturale, vt proinde debeat esse principium agendi in omnem differentiam loci, sed est modus luminis, ex quo habet, vt non nisi in directum possit agere.

Argumentatur secundo Scotus, quoniam omnipotentia diuina non distinguitur à voluntate: quemadmodum igitur de ratione voluntatis non est, vt habeat præsens obiectum, circa quod operatur, ita neque de ratione omnipotentiae erit vt sit præsens passo, in quod agere debet, siquidem velle Dei est operari. Ad hoc argumentum Scoti respondetur in primis, si loquamur de voluntate diuina, qua diuina est, repugnare illi, vt velit obiectum absens, quoniam ex eo, quod diuina est, ratione immensitatis est omnibus præsens, sed solum hoc illi non repugnat sub ratione communi voluntatis: omnipotentiae vero repugnat, & qua est diuina, & qua est vis operatiua: quando vero in eandem rem cōueniunt duæ rationes formales distinctæ secundum rationem talis naturæ, vt vni repugnet vnum prædicatum, alteri vero non: quoniam est indifferens ad illud, & eius negationem, in singulari vtrique debet repugnare idem prædicatum, alteri quidem formaliter, alteri vero materialiter ratione identitatis, vt se res habet in voluntate, & omnipotentia diuina. Respondetur secundo ex identitate reali non recte colligi conuenire eadem prædicata ijs, quæ ratione distinguuntur. Nam etiam intellectus diuinus, & voluntas sunt idem realiter, & tamen intellectus, vt intelligat supponit formam intelligibilem, qua nostro modo intelligendi sit in actu primo ad intelligendum, & intelligit actu omne intelligibile.

bile: voluntas vero minime ſupponit in ſe ipſa formam, qua ſit in actu primo, neque vult quidquid poteſt velle. Quamvis autem voluntas, & potentia ſint idem realiter, differunt tamen ſecundum rationem, vt oſtendam 2. p. lib. 2. tract. de omnipotentia Dei, & ideo nihil mirum, ſi de ratione voluntatis, qua voluntas eſt, non ſit, vt ſolum feratur in obiectum præſens, ſit autem de ratione omnipotentia, vt nonniſi in præſens per ſe, vel virtutem ſuam operetur.

VI.

Obijcit deinde Scotus, & aliqui recentiores, quoniam Deus antequam mundum conderet, nulli rei, aut loco præſens erat: etenim prius res exiſtere, quam inter ipſas, ac Deum intercederet indiſtantia, ſive contactus, ac præſentia ſecundum locum: ergo operatio Dei creatis non ſupponit præſentiam ipſius ad rem creatam, imò præſentia ſupponit creationem. Eademque ratio militat in conſervatione, quæ eſt prior natura, quam res conſervata, & proinde concipi poteſt procedere, à Deo non præſente: ſemper enim præſentia ſupponit vtrumque extremum, inter quæ exercetur, ſub eſſe exiſtentia, & indiſtantia ſituali. Et ideo concludunt Deum non contineri ſub illo principio vniuerſali, omne agens debet eſſe immediatum paſſo.

VII.

Hoc argumentum facile ſoluitur ex dictis cap. præcedenti. Nam, quod attinet ad creationem, recte concludit præſentiam actualem, non prærequiri inter Deum, & creaturam, quæ nondum eſt: quod nõ tollit, quo minus neceſſaria ſit potentialis, quæ poſito termino creationis tranſit in actualem: & ideo ex creatione etiam colligitur præſentia actualis Dei ad creaturas ſimul tempore, ſed poſterior natura, quæ creaturæ ipſæ exiſtant. Quod vero attinet ad conſervationem, ex eodem cap. conſtat, ſicut exiſtentia rei conſervata eſt prius ipſa conſervatione, itaque quoque priorem eſſe præſentiam Dei cum eadem re. Et quamvis eſſe poſterior natura, tamen eſt ſimul duratione, ita vt impoſſibile ſit rem conſervari ab agente prorsus diſtante: Et propterea ex ipſa quoque conſervatione colligitur immediata præſentia Dei cum reb⁹ omnibus, ac locis; quemadmodum in annulo, & figura ab ipſo impreſſa non obſtante prioritate cauſalitatis, recte ex impreſſione actuali colligitur præſentia annuli ad figurā: prius ſiquidem eſt imprimi annulum ceræ, & ex eius impreſſione reſultare figuram, quā annulum eſſe præſentem figuræ: & nihilominus ſi quis ex actuali impreſſione colligat annulum eſſe indiſtante à figura, recte

concludet: ſimiliter quamvis prius natura ſit Deum producere effectum, quam eſſe ab illo indiſtante actu, tamen ſimul tempore, ac neceſſario illi præſens eſt.

Denique aliqui recentiores contendunt ſaltem ex operatione non colligi intimam præſentiam Dei cum rebus omnibus: quoniam, licet Deus contineretur ſub communi ratione cauſæ, vt debeat eſſe proximus effectui, ſat eſſet, vt ſit præſens extrinſecè quoad extimam ſuperficiem, vt ſunt cauſæ naturales. Huius argumenti ſolutio patet ex dictis cap. 5. vbi oſtenſum eſt ex operatione diuina colligi intimā eius præſentiam ad res. Nunc vero breuiter reſpondetur, cur ſatis ſit cauſas creatas eſſe extrinſecè præſentes effectis, vel ſubiectis, in quæ agunt, ſit vero opus Deum eſſe intime præſentem omnibus cauſam eſſe quoniam illæ tranſmittunt in partes proximas vim actiuam, qua mediante agunt in remotas: at vero nihil eſt producibile à Deo, quod ipſi poſſit eſſe totum principium operandi, aut ſupplere vniuerſalem eius concurſum. Et ita, ſi Deus fingeretur eſſe ſolum extrinſecè præſens corpori, nequaquam poſſet effice- re aliquid in interioribus partibus illius, imò neque illas conſeruare: quoniam ſecundum propriam ſubſtantiam abeſſet ab ijs, neque adeſſet ſecundum vllam virtutem, quoniam partes proximæ nõ ſunt virtutes Dei operatrices, per quas, vt per inſtrumenta exerat Deus ſuum concurſum in remotas: quare, ſi in ipſis operetur, neceſſario erit intime præſens.

VIII.

Deus eſt rebus formaliter præſens, per relationem rationis.

C A P V T VIII.

EX dictis conſtat Deum eſſe præſentem rebus omnibus, ac locis. Super eſt explicandum, in quonam conſiſtat hæc præſentia: vtrumne ſit ratio aliqua poſitiua ſimul- tatis inter Deum, & creaturas, quibus co- exiſtit, an vero ſola negatio. Nõ eſſe ratio- nem poſitiuam, ſed negatiuam exiſtimat Aureol. in 1. d. 37. q. vn. art. 1. Vt vero hoc explicet, propoſitione 5. ſupponit varias proprietates locati in ordine ad locum: Prima eſt contactus vtriuſque. Secunda ſimul- tas, quæ non eſt aliud, quā vnitas in ſitu: ex his oritur præſentialitas, ſive coexiſtentia locati cum loco. Tertia eſt, vt locatum cir- cunſcribatur loco: alia vt figuratur ſecun- dum figurā ipſius alia, vt in eo conſeruetur: vltima tandem, vt non diſtet à loco. Non

I.

Aureol.

Gillij comment. Theol.

M m m m

diſtantia